

Іваненко О. В., к.ю.н., доцент,
Сеник М. В., студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ СПРАВЕДЛИВОСТІ ЯК ЗАПОРУКА ЗАКОННОСТІ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Справедливість лежить в основі усієї правової діяльності, зокрема, правосуддя, оскільки взаємозв'язок права та справедливості обумовлюється правовою природою останньої. Це проявляється у тому, що право протистоїть несправедливості, захищає неузгоджений інтерес, утверджуючи тим самим справедливе судове рішення [1, с. 91].

При вирішенні конкретної справи правозастосувач повинен керуватися не лише формальними приписами нормативних актів, але й брати до уваги їх цілі. Цільове тлумачення нормативного акту, який застосовується, дозволяє знайти зв'язок між нормою (як загальним випадком) та конкретним випадком, тобто варіант рішення, яке збалансовує загальнодержавні та приватні інтереси, а також реалізувати основну соціальну функцію справедливості [2, с. 100]. Врахування цілей закону зазвичай є запорукою винесення законного та справедливого рішення.

Для реалізації соціальної справедливості при застосуванні заходів юридичної відповідальності до винної особи цілі юридичної відповідальності набувають особливого значення. Досить часто закон наділяє правозастосувача певною мірою свободи у вирішенні конкретної справи, встановлюючи альтернативні санкції за конкретні правопорушення, закріплюючи перелік обставин, які пом'якшують чи обтяжують відповідальність, передбачаючи можливість звільнення від відповідальності та покарання. При прийнятті рішення правозастосувач повинен виходити із обставин справи, а також чіткого розуміння цілі прийняття даного рішення. Правосвідомість правозастосувача повинна мати ідейно виражені аксіологічні орієнтації, які включають такі погляди на цілі права, які поряд з іншими ціннісними переконаннями зазначеного суб'єкта, здійснюють превалюючий вплив на прийняття судом справедливого рішення у справі.

Свобода судді у прийнятті рішення обмежується не тільки конкретною правовою нормою, але й детермінується цілями відповідальності, які визначають межі власного розсуду правозастосувача та виступають засобом оцінки дій суб'єктів з точки зору справедливості.

Кожне судове рішення, правозастосовний акт повинні бути не лише законними, але й справедливими. Справедливість вироку означає, що

покарання призначено дійсно винній особі та у відповідності до ступеню її вин, тобто є співмірним. Суд при розгляді справи повинен враховувати всі обставини: факт вчинення злочину та ступінь його суспільної небезпечності; ступінь вини особи; форму вини та мотив; особистісні характеристики винної особи; характер та розмір спричиненої злочином шкоди; наявність пом'якшуючих чи обтяжуючих обставин тощо.

Дуже важливо розуміти, що кожний вирок суду завжди зачіпає інтереси двох протилежних сторін кримінального процесу – підсудного та потерпілого. Тому справедливість судового рішення означає не лише відповідність обраного заходу юридичної відповідальності вчиненому злочинному діянню, але й, у першу чергу, обов'язкову реакцію державних органів на вчинене правопорушення, яке за своєю сутністю є несправедливістю.

Призначення винній особі застосування справедливого заходу юридичної відповідальності є діяльністю, яка базується на сукупності знань, суддівського мистецтва та високій правовій культурі тих, хто здійснює правосуддя [3, с. 19].

Справедливість правозастосовного акту зумовлена не тільки професіоналізмом суду, але й переважно справедливістю самого закону, на підставі якого приймається рішення у справі. У юридичній літературі зустрічаються думки, що рішення суду може бути законним, але не справедливим (у правовому сенсі), і навпаки. Справедливе покарання може бути визнано незаконним, а законний вирок – несправедливим. Правопорядок існує тільки у тому суспільстві, де є справедливість і гуманні закони. Можливості правосуддя обмежуються діючим законодавством, рівнем його гуманності та справедливості. Справедливим суд роблять в першу чергу чинні закон, якими він повинен невідворотно керуватися в дусі принципу законності [4, с. 18]. Таким чином, справедливість судових рішень безпосередньо залежить від якості законів. Тому законодавець повинен завжди пам'ятати, що при винесенні судом справедливих рішень, у суспільстві зростає довіра до суду та судової системи в цілому, а також підвищується рівень стабільності у державі.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що відновлення соціальної справедливості сприяє сприйняттю права як справедливого, що в свою чергу стимулює правомірну соціально активну поведінку громадян при різних формах реалізації права. Саме правореалізація є одним із напрямів реалізації принципів соціальної справедливості.

Література

1. Папкина О. А. Усмотрение суда / О. А. Папкина. – М.: Мысль, 2005. – С. 91.
2. Насырова Т. Я. Роль целей советского законодательства в реализации принципа социальной справедливости / Т. Я. Насырова // «Справедливость и право». – Свердловск, 1989. – С. 100.
3. Иванников И. А. Соотношение силы и социальной справедливости в российском праве / И. А. Иванников // Право и справедливость. Тезисы докладов научно-теоретической конференции 26.11.2007 г. – Ростов-на-Дону, 2007. – С. 19.
4. Жилин Г. А. Цели гражданского судопроизводства и их реализация в суде первой инстанции / Г. А. Жилин. – М.: Учебная литература, 2000. – С. 18-19.

УДК 347.4 (043.2)

Іваненко О. В., к.ю.н., доцент
Ященко М. С., студент,
Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ

ПРАВОВА ПРИРОДА ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ: ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС

Актуальність обраної тематики зумовлена тим, що на сьогоднішній день в українській цивілістиці відсутні глибинні теоретичні дослідження природи та поняття виконання зобов'язання. В юридичній літературі відсутня єдність думок з приводу правової природи виконання зобов'язання. Мабуть, всі одностайні лише у тому, що належне виконання припиняє зобов'язання, однак власне сутність виконання зобов'язання вчені бачать по – різному. Тому має місце цілком справедливий висновок: чи є виконання юридичною дією, угодою або чимось іншим, становить глобальну проблему [1, с. 188]. До речі, й у навчальній літературі при розгляді поняття виконання зобов'язання природа відповідних дій не розкривається [2, с. 132].

Вищезазначене стосується не тільки української науки цивільного права, але й зарубіжної. Так, існує думка про те, що у буржуазійній цивілістичній літературі є відмінності у думках з питання про те, як слід юридично кваліфікувати виконання зобов'язання: бачити у такому виконанні свого роду договір між боржником і кредитором, вбачати у ньому наявність відповідних односторонніх дій боржника або кредитора або ж, нарешті, вважати, що виконанням є юридичний факт, що не носить неодмінно характеру правової угоди [3, с. 101].